

Eörsi István

„Beírtak engem mindenféle Könyvbe, / és minden módon számon tartanak” – a népszámlálás közeledtével új értelmet nyer egy Kosztolányi Dezső nevű bús férfi panasza a húszas évek elejéről. „Ő fogcsikorgatás. Ő megalázás” – csurog tovább szép jambusokban a bánat. „És nem sejthetem, mikor lesz elég ok, / elő-

kotorni azt a kartotékot, / mely jogom sérti meg” – ezt meg József Attila panasolta el, egy még búsbabb férfi a harmincas évek közepén.

Népszámlálásra készülődünk – ez pezsdítette fel irodalmi emlékezőképességemet. Igaz: garantálják, hogy adatainkból senki sem ismerhet ránk. Csak-hogy ez képtelenség. Kis településeken bárki beazonosítható. A kérdezőbiztosok megjegyyezhetik ismert emberek adatait, akiknek életére tisztelőik és ellenségeik egyaránt kíváncsiak. A feltűnő adatokat is elraktározhatják magukban. Ha az adatok biztonságban volnának, akkor nem íratnának alá velük nyilatkozatot arról, hogy titokban tartják őket. És ki szavatolja, hogy mintegy ötvenezer biztos közül egy sem szegi meg semmi pénzért a szavát?

A kérdések többségére kötelező válaszolni, de a miniszterek, stricik, kasszafűrók, olajspecialisták, bankárok, prostituáltak között elképzelhető olyan egyének, akik még névtelenül sem számol-

nának be arról, hogy miként keresik meg betevő falatjukat. Mások gyerekeik számáról nem akarnának, talán nem is tudnának nyilatkozni. És akadhatnak csudabogarak, akik nem óhajtanák elmondani egy idegennek válásuk vagy válásaik okait.

A nemzeti és vallási hovatartozásra vonatkozó kérdésekre nem kell felelni, de ezek megítélésem szerint még így is sértik személyiségi jogainkat. 1945 után az 1941-es népszámlálás adataira támaszkodva azokat a német származású magyar állampolgárokat deportálták országunkból, akik – részben náci nyomásra – németeknek vallották magukat. A zsidó identitás legalább félmillió zsidó származású állampolgár megsemmisítéséhez vezetett. Az állampárt évtizedeiben pedig azok kerültek hátrányos helyzetbe, akik megvallották akármilyen felekezeti hozzátartozásukat. Így hát rossz reminiscenciákat ébreszthet ez a kérdés, még ha a rubrikát üresen hagyhatják is.

Rádásul az üres rubrika ma beszédes következtetésekre vezethet. Ez kitesztett már akkor is, amikor a Fővárosi Közigazgatási Hivatal vezetője, Grespik László, akit a világ minden kincséért sem neveznék pszichopatanak, mert amilyen normális,

Népszámlálásra várva

még beperelne, a Budapesten letelepedni szándékozó külföldiek számára olyan kérdőívet készítetett, melyek a folyamodó vallási hovatartozását is firtatják. A Nap-tévé Kereszttűz műsorában azal védekezett, hogy ezt a rovatot nem kötelező kitölteni. Ámde a mai körülmények között a kérdésre nem válaszolók többségéről gyanítható, hogy nem katolikus, református vagy evangélikus. A keresztény történelmi egyházak tagjai ugyanis biztosak lehetnek abban, hogy válaszuk nem hozhatja hátrányos helyzetbe őket. De Jehova Tanúi vagy a Hit Gyülekezete, vagy az ateisták és a zsidók nem lehetnek biztosak ebben. Törvényszerű, hogy ahányszor megsérül az állam és az egyházak szétválasztásának polgári alapelve, akadnak közösségek, amelyek tarthatnak a diszkriminációtól. A statisztikai célokból készülő felmérés persze nem diszkriminálhat úgy, mint egy kérelmek ügyében döntő hivatal, de már az is diszkrimináció, ha valamely intézkedés pontosan körülhatárolható embercsoportokban félelmet ébreszt.

A történelmi egyházak ismét jelét adják annak, hogy nem tanultak a történelemből. El kellene fogadniuk végre, hogy az állam szemszögéből magánügy a vallás. Ehelyett statisztikai tündöklésre

törekcsenek, feltehetően azért, hogy minél nagyobb szeletet kapjanak az állami tortából. Veress András katolikus püspök a rádió hullámhosszán keresztül azt ígérte, hogy Krisztus közbenjár Mennyei Atyjánál azokért, akik a népszámláláson katolikusnak vallják magukat. Bölcseki Gusztáv református püspökhöz hasonlóan annak a népszámlálás alapelveit megcsúfoló reményének is hangot adott, hogy a kérdezőbiztosok bátorítják majd a lakosságot a válaszadásra. A zsidó hitközség egyik vezetője, Zoltai Gusztáv pedig bejelentette, hogy a vallásra vonatkozó statisztikai eredményeket – minthogy sok zsidó nem meri majd vallását bevallani – eleve nem ismeri el, majd felhívta hitsorsosait, hogy ne titkolják el vallási hovatartozásukat. Irreálisnak tartja a vallást firtató kérdést, mégis azon buzgólkodik, hogy a zsidók vegyenek részt ebben az irrealitásban.

A népszámlálásra várva elhatároztam, hogy csak azokra a kérdésekre felelek majd, amelyek nem sértik személyiségi jogaimat. A kötelező kérdésekre azonban nem tagadhatom meg a választ, mert akkor megbüntetnek. De a felmérés biztosítja névtelenségemet. A személyes életemről tudakozó kérdésekre tetszésem szerint válaszolhatok. Ha lebuknék, akkor a népszámlálás vezérlő elve bukna le. Így hát bejelentem, hogy noha csak háromszor váltam el, kilenc exfeleséget vallok be majd, és gyermekeim száma stílusos bibliai kifejezéssel élve annyi lesz, mint a földnek pora.